

ชื่อ นางสาวเพ็ญภา พัทธชนม์ (Miss Pennapa Pattarachon)

ชื่อเรื่อง ผู้หญิงไทยพุทธกับการสร้างสันติภาพในจังหวัดปัตตานี
(A Peace Movement by Buddhist Women in Pattani Provinces)
สาขาวิชาความขัดแย้งและสันติศึกษา สถาบันสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปีการศึกษา 2561

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผู้หญิงไทยพุทธกับการสร้างสันติภาพ ด้านคุณภาพชีวิตใน 4 มิติขององค์การอนามัยโลก คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ ด้านสัมพันธภาพทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม และเพื่อศึกษาปัญหาการสร้างสันติภาพของผู้หญิงไทยพุทธในด้านคุณภาพชีวิต ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบบรรยาย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นหญิงไทยพุทธที่ทำงานด้านสันติภาพในจังหวัดปัตตานี โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้หญิงที่นับถือศาสนาพุทธที่ไม่สังกัดหน่วยงานใดที่ทำงานสันติภาพด้านคุณภาพชีวิต จำนวน 19 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ระหว่างเดือนธันวาคม 2559 - มีนาคม 2561

ผลการวิจัย พบว่า

1. งานสันติภาพด้านคุณภาพชีวิตที่ผู้หญิงไทยพุทธในจังหวัดปัตตานีทำนั้น ครอบคลุม 4 มิติ ตามนิยามขององค์การอนามัยโลก ประกอบด้วย ก. มิติที่ 1 ด้านร่างกาย : การคงไว้ในภาวะประกอบกิจวัตรประจำวันอย่างปกติ ข. มิติที่ 2 ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ : การสร้างความรู้สึกรักคุณค่าและความมั่นคงทางจิตใจ ค. มิติที่ 3 ด้านสัมพันธภาพทางสังคม : การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ทั้งการเป็นผู้ให้และผู้รับ ง. มิติที่ 4 สิ่งแวดล้อม : ความมีอิสรภาพด้านการเงินและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2. ปัญหาที่ผู้หญิงไทยพุทธจังหวัดปัตตานีพบในการทำงานด้านคุณภาพชีวิต สามารถแยกได้ตามหลักการบริหารงาน 4 M ดังนี้ 1) คน (Man) ในด้านแรงงานประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงาน 2) เงิน (Money) กลุ่มที่สร้างขึ้นโดยการรวมตัวกันของชาวบ้านประสบปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ เงินทุนหมุนเวียน กลุ่มที่จัดตั้งโดยรัฐประสบปัญหาไม่มีงบประมาณในการลงทุนต่อยอดหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ 3) วัสดุดิบ (Material) วัสดุดิบไม่เพียงพอต่อความต้องการ 4) กระบวนการบริหาร (Management) ขั้นตอนการผลิตสินค้าไม่สามารถบริหารจัดการได้ครบวงจร

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงไทยพุทธมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ต้องพัฒนาสมรรถนะ ได้แก่ การบริหารทรัพยากรในการผลิต ทักษะการส่งเสริมสุขภาพจิต ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมผู้หญิงไทยพุทธเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

Abstract

The purposes of this study were to investigate a peace movement by Buddhist women in the four areas of life quality stated by the World Health Organization: 1) to promote physical health, good mental health and spiritual values, promotion of social relationships and environment. 2) to study the problems derived from life quality application among the Buddhist women through descriptive qualitative method. Data were collected from 19 freelance Thai Buddhist women who have been involving with peace movement by using interview open end questions during the period of December 2016 – March 2018. The results show that

1. the enhancing life quality activities among Thai Buddhist women in Pattani Province covered the four major sections defined by The World Health Organization as follows: 1.1) promotion of good physical health – to be included in daily life activities; 1.2) Money promotion of mental and spiritual Dimension – to create mental security and self-esteem; 1.3) promotion of social relationships – to support good relations with others by practicing being a giver and a receiver., 1.4) promotion of good environment – to support asset and life security as well as financial freedom.

2. Base on the classification of 4 M administration principles, the problems involving promotion of life quality could be divided into the following categories: 2.1 Man – lack of workers; 2.2 lack of working capital among the self- assembled group of local Buddhist women and lack of revolving funds to support the new projects in the group established by the state; 2.3 Materials-inadequate raw materials, and 2.4 Management-incomplete management of production process. It can be concluded that Thai Buddhist women have played a vital role in developing life quality. However, their competence should be further developed in management of production resources as well as mental health promotions skills. It is expected that the results of this study will be beneficial and supportive to theirs roles to furthers promote life quality for local people in the areas.

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

- ชื่อเรื่อง : ผู้หญิงไทยพุทธกับการสร้างสันติภาพในจังหวัดปัตตานี
- Topic : A Peace Movement by Buddhist Women in Pattani Provinces
- คำสำคัญ : การสร้างสันติภาพ / ผู้หญิง / ปัตตานี
- Key Words : Peace Movement / Women / Pattani

ในอดีตการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงมักถูกมองว่าเป็นหน้าที่ของผู้ชาย แต่ปัจจุบันผู้หญิงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขความรุนแรงและสร้างสันติภาพมากขึ้น ผู้หญิงมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมจะทำงานสันติภาพในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหวหลายประการ ได้แก่ ผู้หญิงมีธรรมชาติที่เอื้อต่อการใช้สันติวิธีเนื่องจากผู้หญิงมีธรรมชาติที่อ่อนโยน มีความละเอียดอ่อนมือหึงสาธรมติดตัวมาตั้งแต่เกิด มีความเข้มแข็งในตัวเอง มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองเข้ากับบริบทใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี (อรุณ คานธี, 2548) ผู้หญิงมีความเสียสละ อดทน และมีความเมตตาเมื่อเห็นคนได้รับความทุกข์ยาก (กรุณา กุศลาสัย และเรื่องอุไร กุศลาสัย, 2553 : 102-103) ผู้หญิงมีความสามารถในการเจรจาต่อรองและเป็นผู้ฟังที่ดี ในงานด้านสันติภาพมักใช้ผู้หญิงในการเจรจากับกลุ่มผู้เห็นต่างให้เปลี่ยนจุดยืน (Auma, 2007) ในภาคใต้ของประเทศไทยให้ทหารพรานหญิงไปเป็นคนเจรจาในการสลายกลุ่มผู้ชุมนุมที่เป็นผู้หญิงและเด็ก (วิมลพรรณ ปีธวัชชัย, 2550) ผู้หญิงมีบุคลิกภาพที่ทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจ (เอกรินทร์ ต่วนศิริ, 2556; กุลธิดา สามะพุทธิ และคณะ, 2552) บุคลิกภาพข้างต้นเหล่านี้ของผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะในการทำงานในพื้นที่ที่มีความอ่อนไหว เจริต ยกย่องให้ผู้หญิงเป็น “ผู้นำสันติภาพตามธรรมชาติ” (Natural Peace builders) จากผลงานสันติภาพที่ผู้หญิงได้ทำในพื้นที่ความขัดแย้งยืดเยื้อในประเทศศรีลังกา ตะวันออกกลาง และแคชเมียร์ (Schirch and Sewak, 2005: 97) กัลป์ตุง เสนอให้ร้อยละ 50 ของผู้รักษาสันติภาพ (Peace - Keepers) เป็นผู้หญิง กัลป์ตุงมองว่าหากให้ผู้หญิงเข้ามาดูแลเรื่องสันติภาพในอีก 40 ปีข้างหน้าเหตุการณ์ต่างๆ ก็จะเป็นไปในทางที่ดีขึ้น (Gultung, 1996: 169) จากคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้หญิงมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น และระดับชาติ ทั้งนี้ผู้หญิงสามารถสร้างสันติภาพได้หลากหลาย ได้แก่ ด้านการเยียวยา การเรียกร้องสิทธิมนุษยชน การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตและบทบาทในเวทีสันติภาพโดยใช้แนวทางสันติวิธี (ไชรยา จามจรี, 2550)

ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมาอย่างยาวนานต่อเนื่อง และได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกในช่วงสิบกว่าปีตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา ความรุนแรงดังกล่าวนอกจากจะส่งผลต่อชีวิตและทรัพย์สินแล้ว ยังส่งผลต่อเศรษฐกิจ สุขภาพ คุณภาพชีวิตและการพัฒนาในพื้นที่ (ThaiNGO.org, 2559) จากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ลดลง มีปัญหาเกิดขึ้นตามมามากมาย นอกจากปัญหาเรื่องการ

สูญเสียชีวิต ทรัพย์สินแล้ว ยังพบกับปัญหาที่เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ได้แก่ ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการศึกษาของบุตร ปัญหายาเสพติด เป็นต้น (สถาบันสันติศึกษา, 2556)

ประทีป หมวกสกุล และคณะ (2556) ได้วิจัยในโครงการวิจัยประเมินผลแผนปฏิบัติงานการพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ พ.ศ.2555 พบว่า ในยุทธศาสตร์ที่ 7 ในการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตยังไม่ดีเท่าที่ควร ประชาชนในพื้นที่ยังมีคุณภาพชีวิตค่อนข้างต่ำ ในขณะที่กรณีศึกษา เรื่องเดช และคณะ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้รายองค์ประกอบและภาพรวมนี้ขึ้นอยู่กับปานกลาง

จากการศึกษาเรื่องผู้หญิงกับสันติภาพด้านคุณภาพชีวิตพบว่ายังคงมีน้อย โดยเฉพาะในการศึกษาเฉพาะเจาะจงในกลุ่มผู้หญิงไทยพุทธ งานศึกษาส่วนใหญ่ที่พบมักเป็นการศึกษาผู้หญิงมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยสนใจการวิจัยประเด็นผู้หญิงกับสันติภาพด้านคุณภาพชีวิต โดยเน้นไปที่ผู้หญิงไทยพุทธและมุ่งค้นหาความรู้เพื่อการไปใช้ประโยชน์ การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบบรรยาย (Descriptive qualitative) เนื่องจากหัวข้อการมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสันติภาพของผู้หญิงในจังหวัดชายแดนใต้:กรณีศึกษาผู้หญิงไทยพุทธในจังหวัดปัตตานี เป็นหัวข้อที่ยังไม่มีการศึกษามากนัก อีกทั้งมีจำเพาะบริบทชายแดนภาคใต้ การใช้ระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวจะทำให้ทราบว่าผู้หญิงไทยพุทธเพื่อสันติภาพได้ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสันติภาพในชายแดนใต้อย่างไร โดยมีได้ต้องการแสวงหาคำอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

สิ่งที่ค้นพบ

การศึกษาเรื่อง ผู้หญิงไทยพุทธกับการสร้างสันติภาพในจังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาผู้หญิงไทยพุทธกับการสร้างสันติภาพด้านคุณภาพชีวิตใน 4 มิติขององค์การอนามัยโลก คือ ด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ สัมพันธภาพทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม
- 2) เพื่อศึกษาปัญหาการสร้างสันติภาพของผู้หญิงไทยพุทธในด้านคุณภาพชีวิต จากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดพบว่า ผู้หญิงไทยพุทธจำนวน 19 คน ที่มีอายุระหว่าง 31-63 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ใน อ.โคกโพธิ์ อ.ปะนาเระ อ.แม่ลาน อ.หนองจิก อ.ยะหริ่ง อ.ไม้แก่น อ.เมือง จ.ปัตตานี จบระดับการศึกษามัธยม 7 คน (ร้อยละ 37) ปริญญาตรี 4 คน (ร้อยละ 21) ปวส. 2 คน (ร้อยละ 11) ประถม 2 คน (ร้อยละ 11) และปวช. 1 คน (ร้อยละ 5) ประกอบอาชีพเกษตรกร 10 คน (ร้อยละ 53) ค้าขาย 5 คน (ร้อยละ 26) อาชีพอื่นๆ 4 คน (ร้อยละ 21) บทบาทที่พบ ผู้นำชุมชน ทำงานจิตอาสาให้กับชุมชน เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มศิลปะการแสดง วิสาหกิจชุมชน วิทยากรให้ความรู้ด้านอาชีพ เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรอินทรีย์ การเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง การป้องกันยาเสพติดสำหรับชุมชน จำแนกผู้ให้ข้อมูลตามผลกระทบที่ได้รับจากสถานการณ์ความรุนแรงได้ ดังนี้ 13 คน (ร้อยละ 68.4) เป็นคนที่ไม่ได้รับผลกระทบ ร้อยละ 5 คน (26.3) เป็นคนในครอบครัวที่ได้รับผลกระทบ และ 1 คน (ร้อยละ 5.3) เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง กลุ่มผู้หญิงดังกล่าวข้างต้นทำงานสันติภาพด้านคุณภาพชีวิตครอบคลุม 4 มิติ ตามนิยามขององค์การอนามัยโลกดังนี้

1. มิติที่ 1 ด้านร่างกาย : การคงไว้ในการประกอบกิจวัตรประจำวันอย่างปกติ ผู้หญิงดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชนแบบองค์รวม ทั้งในเรื่องของอาหาร การออกกำลังกาย และการดูแลสุขภาพพื้นฐานของคนในชุมชน เพื่อให้มีสุขภาพที่ดีสามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้ตามปกติ ผู้หญิงเน้นผลิตอาหารที่สะอาดปลอดภัย มุสลิมรับประทานได้เพื่อจะได้มีตลาดที่กว้างและเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างคนต่างศาสนา ในช่วงปิดภาคการศึกษาจะชักชวนเยาวชนมาทำงานด้วยกันเพื่อให้เยาวชนจะได้มีรายได้พิเศษในช่วงปิดภาคการศึกษาและไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ผลลัพธ์ของงานที่ผู้หญิงทำก่อให้เกิดผลผลิตที่ส่งผลดีต่อสุขภาพของคนในครอบครัวและชุมชน ได้กินอาหารปลอดภัย เกษตรกรลดอันตรายจากการปนสารเคมีในแปลงเกษตร ลดค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ

2. มิติที่ 2 ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ : การสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าและความมั่นคงทางจิตใจ ผู้หญิงสัมผัสได้ถึงคุณค่าในตัวเองจากการตระหนักรู้ในศักยภาพของตนเองและการยอมรับของสังคมจากการทำงาน กลุ่มผู้หญิงมีการวางแผนการทำงานเยี่ยมเยียนให้แก่ผู้สูญเสียครบวงจร โดยระยะแรกจะดูแลเรื่องของจิตใจด้วยการนำผู้สูญเสียไปพบกลุ่มผู้สูญเสียด้วยกันจนสามารถปรับตัวยอมรับการสูญเสียได้ จากนั้นจะมีการให้การอบรมด้านอาชีพและจัดหาทุน มีการติดตามผลให้คำปรึกษาจนกว่าผู้สูญเสียจะสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ ในระดับปัจเจกผู้หญิงจะมีการช่วยเหลือให้กำลังใจกับผู้สูญเสีย มีการชักชวนผู้สูญเสียและคนทั่วไปมาปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อว่าการปฏิบัติธรรมจะทำให้จิตใจมีความสงบและทำให้สังคมเกิดสันติภาพได้ เมื่อเกิดความรู้สึกท้อแท้ หหมดกำลังใจในการทำงานก็จะกลับมาทบทวนใคร่ครวญงานที่ทำ เพื่อจะได้มีกำลังใจในการทำงานต่อไป

3. มิติที่ 3 ด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม : การมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ทั้งการเป็นผู้ให้และผู้รับ ผู้หญิงมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา อีกทั้งยังสามารถดึงทุกฝ่ายเข้ามาทำงานร่วมกันและเมื่อเกิดความขัดแย้งผู้หญิงก็จะเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานความสัมพันธ์ ทำให้เกิดพื้นที่ปลอดภัยในชุมชน ลดความขัดแย้งเล็กๆ มิให้ลุกลามกลายเป็นความขัดแย้งที่ใหญ่หรือรุนแรงมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ก่อให้เกิดสันติภาพในระดับชุมชนอีกด้วย ผลลัพธ์ที่ได้ทำให้จำนวนผู้ติดยาเสพติดในชุมชนไม่เพิ่มขึ้น เยาวชนกลับคืนสู่ระบบการศึกษาและจบออกมามีงานทำ ไม่เป็นภาระของสังคม

4. มิติที่ 4 สิ่งแวดล้อม : ความมีอิสรภาพด้านการเงินและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ในด้านการเงินผู้หญิงทำสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ให้กับตัวเอง ครอบครัว และคนในชุมชนทำให้คนในชุมชนมีงานทำ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในแง่ของชุมชนงานที่ผู้หญิงทำสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบ ทำให้ลดปัญหาการอพยพออกจากพื้นที่เพื่อไปหางานทำ หมู่บ้านมีชื่อเสียง มีงบประมาณมาลงเพิ่มเติมทำให้มีเงินทุนต่อยอดทางธุรกิจได้ จัดระบบสวัสดิการกลุ่มแม่บ้านช่วยลดปัญหานั้นออกระบบ และมีทุนการศึกษาให้กับเยาวชนที่ผู้ปกครองมีรายได้น้อย

ในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้หญิงรักษาความปลอดภัยให้กับชุมชนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงผู้หญิงรับบทบาทอาสาสมัครรักษาหมู่บ้าน (อรบ.) และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

(อปพร.) ดูแลความปลอดภัยให้กับชุมชน การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทางอ้อมผู้หญิงจะดูแลเยาวชนไม่ให้ติดยาเสพติดทำให้ชุมชนปลอดภัยจากการลักเล็กขโมยน้อย

ปัญหาการทำงานคุณภาพชีวิตของผู้หญิงไทยพุทธในจังหวัดปัตตานี

ปัญหาที่ผู้หญิงไทยพุทธจังหวัดปัตตานีพบในการทำงานด้านคุณภาพชีวิต สามารถแยกได้ตามหลักการบริหารงาน 4 M ดังนี้

1. **คน (Man)** ในด้านแรงงาน กลุ่มผู้หญิงที่รวมกลุ่มกันผลิตอาหารและสินค้าประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงาน

2. **เงิน (Money)** กลุ่มที่สร้างขึ้นโดยการรวมตัวกันของชาวบ้านประสบปัญหาในกลุ่มขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ เงินทุนหมุนเวียน กลุ่มที่จัดตั้งโดยรัฐประสบปัญหาไม่มีงบประมาณในการลงทุนต่อยอดหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ

3. **วัตถุดิบ (Material)** ด้านวัตถุดิบไม่มีปัญหา เดิมมีปัญหาเรื่องวัตถุดิบที่จะใช้ในการผลิตไม่เพียงพอและวัตถุดิบราคาสูง กลุ่มแม่บ้านแก้ปัญหาวัตถุดิบราคาแพงใช้วิธีซื้อวัตถุดิบจากชุมชนใกล้เคียง บริหารจัดการโดยแจ้งให้ชาวบ้านทยอยหมุนเวียนผลิตวัตถุดิบให้เพียงพอต่อความต้องการ

4. **กระบวนการบริหาร (Management)** ในบางกลุ่มผลิตสินค้าออกมาแล้ว ไม่มีคนอยากไปขาย เนื่องจากต้องเดินทางออกนอกพื้นที่ เช่น ไปแสดงสินค้าที่เมืองทองธานี หรือจังหวัดอื่นๆ ในขณะที่บางคนอยากขายอย่างเดียวแต่ไม่มีใครมารับผิดชอบขั้นตอนการผลิตทำให้ต้องทำทุกขั้นตอนตั้งแต่ผลิตไปจนถึงงานขายสินค้าที่ผลิต ไม่สามารถควบคุมให้เป็นไปในมาตรฐานเดียวกันได้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการสร้างพื้นที่ปลอดภัยจากผู้หญิงเพิ่มเติมและขยายผลสู่การสร้างพื้นที่ปลอดภัยในจังหวัดชายแดนใต้

2. ควรมีการศึกษาว่ามีปัจจัยใดที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านยังคงรวมตัวกันอยู่ได้ และปัจจัยใดทำให้กลุ่มต้องล้มเลิกกิจการ

3. ควรมีการจัดตั้งศูนย์เยียวยาในพื้นที่เพื่อรักษาผู้ป่วยที่มีอาการซึมเศร้าหลังเกิดเหตุการณ์หรือมีการสอนให้นั่งสมาธิตามคำแนะนำของผู้ให้ข้อมูล หรืออาจจะการจัดอบรมให้แก่พระภิกษุสามารถดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีทักษะในการรับมือก่อนที่จะมีการสูญเสีย หรืออาจใช้รถ/เฮลิคอปเตอร์ ศูนย์เยียวยาเคลื่อนที่หมุนเวียนไปตามหมู่บ้านเพื่อให้ชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

รายการอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). *พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน ตอนว่าด้วยพระสูตร*. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรรณิกา เรืองเดช, อะหมัดลุตฟี กามา, ไพบูลย์ ชาวสวนศรีเจริญ, และสุชาติ สังแก้ว. (2556). *ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ได้รับความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดยะลา*. สืบค้นจาก : <http://journal.pnu.ac.th/ojs/index.php/pnujr/article/view/188>.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2545). *เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHOQOL – BREF- THAI)*. สืบค้นจาก : <https://www.dmh.go.th/test/download/files/whoqol.pdf>.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2549). *พม. แดงข่าวผลการคัดเลือกสตรีดีเด่น 10 สาขาในงานวันสตรีสากล ประจำปี 2549*. สืบค้นจาก : <http://www.m-society.go.th/ewtnews.php?nid=4352>.
- กระทรวงมหาดไทย. (2558). *คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาคัดเลือก “องค์กรใสสะอาด จชต.”* หวังกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน 3 จชต. บริหารงานด้วยความโปร่งใส ประหยัดคุ้มค่า. สืบค้นจาก : <http://www.sbpac.go.th/index.php/component/content/featured?lang=en&limit=5&start=165>.
- กรุณา กุศลาสัย, และเรื่องอุไร กุศลาสัย. (2553). *อมตวจนะคานธี*. กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์.
- กัลยาณมิตร. (2560). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. สืบค้นจาก : http://www.kalyanamitra.org/th/article_detail.php?i=14202.
- กุลธิดา สามะพุทธิ, ดิษิลา พุทธสาระพันธ์, สุพัตรา ศรีปัจฉิม, จิตต์ปกัสสร บัตรประโคน, งามศุภร์ รัตนเสถียร และวันดี สันติวุฒิเมธี. (2552). *ฝนกลางไฟ*. กรุงเทพฯ : ด้านสุธาการพิมพ์.
- เกียรติสุดา ศรีสุข. (ม.ป.ป.). *เทคนิคการสร้างเครื่องมือในงานวิจัย*. (ออนไลน์) สืบค้นจาก : https://www.reg.cmu.ac.th/qa_new/fileslink/research02_2.pdf
- กฤษกร วงศ์กรวุฒิ. (2550). จังหวัดชายแดนใต้ ปัญหาและทางออก. *วารสาร ค คน Magazine*, 3, 67-70.
- ไข่มุก อุทยานลี, บรรจง ฟ้ารุ่งสาง และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2550). *รายงานการวิจัย เรื่อง การวิจัยประวัติศาสตร์นิพนธ์เมืองปัตตานีเพื่อการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น*. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- คม ชัด ลึก. (2554). *ซีไอไทยพุทธพัน3จว.ได้เป้าแยกดินแดน*. (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://www.komchadluek.net/news/crime/88035>.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ. (2549). *มทรรรมสันติวิธี*. กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส
- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (พชช.). (2559). *รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย ปี 2559*. สืบค้นจาก: http://app2.cdd.go.th/rdic/report/BMN/Report_BMN59.pdf

- คณะอนุกรรมการศึกษาวิถีทางการพัฒนาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์. (2550). *ความขัดแย้งระหว่างการพัฒนา กับสภาพสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: โนว์เลสพลัส.
- คณาจารย์และศิษย์เก่าคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2559). *ใช้ชีวิต เรียนรู้ เปลี่ยนแปลงเติบโต*. กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คม ชัด ลึก. (2560). *เด็กใต้เสี่ยงป่วย"จิตเวช"สูง !!*. สืบค้นจาก: <http://www.komchadluek.net/news/edu-health/296395>
- คัคนาง วานิษฐ์เจริญ. (2558). *วารสารจิตเวชสงขลาราชนครินทร์ ฉบับพิเศษ*. การประชุมวิชาการวิกฤตสุขภาพจิตชายแดนใต้ระดับชาติ ครั้งที่ 3 ชีวิต ความหวังในวัฒนธรรมที่หลากหลาย. ม.ป.พ.
- เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคม. (2556). *"แยน๊ะ สะแลแม": ความเป็นธรรมต้องสู้ถึงจะได้มา*. สืบค้นจาก: <http://www.deepsouthwatch.org/node/4882>
- แคลพแฮม, แอนดรูว์. (2559). *สิทธิมนุษยชน ความรู้ฉบับพกพา*. (ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล และสุนีย์ สกาวัฒน์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : โอเพ่นเวิลด์ส พับลิชชิง เฮาส์.
- โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมในภาคใต้ของประเทศไทย (STEP Project) และสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2556). *บูรณาการความรู้ก้าวสู่สันติภาพ STEPs to PEACE*. ม.ป.พ.
- คำศรี สิทธิบรรดา. (2552). *ความสัมพันธ์หญิง-ชายในการจัดการทรัพยากรและระบบนิเวศชุมชนที่กำลังเปลี่ยนแปลงของลาว*. เชียงใหม่: วนิดาเพรส.
- วงน ญิล. (2548). *จิตวิญญาณมารดาธิปไตยในสังคมเขมร*. บุรีรัมย์: วินัย.
- จุฑารัตน์ ชมพันธ์. (2555). บทวิจารณ์หนังสือการวิเคราะห์หลัก "การมีส่วนร่วมของประชาชน" ใน "The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement" ในบริบทประเทศไทย. สืบค้นจาก: <http://ssde.nida.ac.th/ojs/files/journals/2/articles/135/submission/review/135-450-1-RV.pdf>
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะจิตวิทยา. (2559). *ใช้ชีวิต เรียนรู้ เปลี่ยนแปลง เติบโต*. กรุงเทพฯ : คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจน. (2561). *ยาเสพติดปัญหาภัยแทรกซ้อน*. สืบค้นจาก : <https://www.parliament.go.th/Libraly>.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ษ์ภูเสน. (2555). *คานธีกับผู้หญิง*. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- ชาย โปธิสิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิง.
- ชยันต์ วรรณระภูติ, และสร้อยมาศ รุ่งมณี. (2558). *ยาตแย้ง การพัฒนาและความทันสมัยในลาว*. เชียงใหม่ : ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. บรรณาธิการ. (2551). *แผ่นดินจินตนาการ*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. บรรณาธิการ. (2553). *ความรุนแรงซ่อนหา/สังคมไทย*. กรุงเทพฯ : มติชน.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2557). *ท้าทายทางเลือก: ความรุนแรงและการไม่ใช้ความรุนแรง*. กรุงเทพฯ : ของเรา.

โชคชัย วงศ์ธานี, นงเยาว์ ออบสุวรรณ, ภาพรรณ สุนันธรรม, และเจษฎา ไชยคุปต์. บรรณาธิการ. (2558). *คู่มือสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. นนทบุรี : วงศ์ธนวิศ กราฟฟิค.

ไชรยา จามจรี. (2550). *เหยี่ยวบาบดแผลวันอันโหดร้ายด้วยศรัทธา อาหาร และห่วงใย*. กรุงเทพฯ : สามลดา.

ฐิตินบ โกมลนิมิ. (2559). *วันสตรีสากล: ผู้หญิงในความรุนแรงกับสันติภาพที่กินได้*.

สืบค้นจาก : <https://www.citizenthaipbs.net/node/6397>

ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์, คณินิจ มากชูชิต, และกอบแก้ว วงษ์พันธ์ุ. (2558). *ผู้หญิงชายแดนใต้ : ม่านมลายา และการฝ่าฝืน*. สืบค้นจาก <https://www.tcithaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/43040/35616>.

ดอเลาะ เจ๊ะแต, มะรอนิง สาและและวลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2553). *ความทรงจำในอ่าวปัตตานี*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ดาวรรณ สันหลี่. (2556). *ชุมชนปรับตัวรับมือโลกร้อน ทรัพยากรและชุมชน*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.

ดาไลลามะที่ 14, และคัทเลอร์,โฮเวิร์ด ซี. (2549). *ศิลปะแห่งความสุข*. (วัชรวิรรณ ชัยวรศิลป์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : อีเทอร์นัล อิงค์.

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2544). *กระบวนการสะสมทุนโดยชุมชน: กรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหว้าอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา*. สืบค้นจาก <http://kb.tsu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/977/1/article.pdf>.

ดิช นัท ฮันท์. (2549). *คือ เมฆสีขาว ทางก้าวเก่าแก่ 2*. (รสนา โตสิตระกูล, และสันติสุข โสภณศิริ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ทวีพร คุ่มเมธา. (2558). *ชนกลุ่มน้อยในชนกลุ่มน้อย ส่งเสียงต่อการแก้ปัญหา 3 จว. ชายแดนใต้*.

สืบค้นจาก : <http://www.prachatai.com/journal/2015/10/61702>.

ไทยรัฐออนไลน์. (2555). *สะท้อนภาพความจริง...3 จังหวัดชายแดนภาคใต้*.

สืบค้นจาก : <http://www.thairath.co.th/content/227367>.

ธนก บังผล. (2550). *'ลม้าย มานะการ' :ผู้เี่ยวยากกลางดงไฟ...สักวันหนึ่งเราก็ต้องไป*.

สืบค้นจาก : <https://deepsouthwatch.org/th/node/141>.

ธเนศ อารณสุวรรณ. (2559)“ปาตานีประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต กลับมมคิด-เข้าใจความเป็น “เรา” ในสันติภาพในหมอกควัน. สงขลา : นำผล. ปารีชาติ สุวรรณบุปผา. 2559. “सानเสวนาเป็นสันติ วิธีได้หรือไม่” ในโครงการพัฒนาทักษะเสริมบทบาทแพทย์และวิชาชีพสุขภาพในการลดความขัดแย้งชายแดนใต้.

ฉันทพร บัวทอง. (2561). *วันสตรีสากล (3) "ผู้หญิงคือทุกๆ ความเป็นไปได้ แม้กระทั่งสร้างสันติภาพ"*.

สืบค้นจาก : <https://www.bbc.com/thai/thailand-39214855>.

- ฉันทชัย เจียรกุล. (2557). ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC. สืบค้นจาก : [file:///C:/Users/PC%20HP/Downloads/81168-Article%20Text-196134-1-10-20170327%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/PC%20HP/Downloads/81168-Article%20Text-196134-1-10-20170327%20(2).pdf).
- นางพรรณ พิริยานุพงศ์. (2545). *คู่มือวิจัยและพัฒนา*. ยะลา : ยะลาสมาร์ทพรีนซ์.
- นอร์เบิร์ต โรเปอส์. (2558). *คู่มือกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี “เราจะทำงานร่วมกันได้อย่างไร?”*. ปัตตานี: โครงการจัดพิมพ์ดีพบุ๊กส์ (deepbooks) ศูนย์เฝ้าระวังภาคใต้.
- นิมิตศุทธา แว, เปรมฤดี ดำรักษ์, ผุสณีย์ แก้วมณี, กฤตพัทธ์ ผีกฝนและขวัญตา บุญวาศ. (2559). *ประสบการณ์การเยียวยาตนเองของสตรีที่สูญเสียสามีจากเหตุการณ์ความไม่สงบ: กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา*. สืบค้นจาก : <file:///C:/Users/PC%20HP/Downloads/68719-Article%20Text-161045-1-10-20161010.pdf>.
- นิรามิสา. (2550). *เริ่มต้นใหม่ (Beginning a New)*. กรุงเทพฯ : บ้านพระอาทิตย์.
- นุสา. (2557). 10 ปี ไฟใต้ กับการปรากฏตัวของพี่น้องไทยพุทธ ในพื้นที่การขับเคลื่อนสู่ขบวนการสันติภาพ. สืบค้นข้อมูลจาก : <http://www.citizenthaipbs.net/node/3654>.
- เปิร์กฮอฟ ฟาวเดชั่น. (2559). *อภิธานศัพท์ว่าด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง 20 แนวคิดเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ*. (ภักวดี วีระภาสพงษ์ ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2560). "วีรกรรม มอสบี้" นักกิจกรรมเชียงใหม่รับรางวัลนักรู้ต่อต้านค่านิยมจาก *รัฐบาลสหรัฐฯ*. สืบค้นข้อมูลจาก : https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1498632716
- ประชาไท. (2558). *กลุ่มผู้หญิงใต้ขอให้หยุดใช้ความรุนแรงในที่สาธารณะ-คุยเรื่องพื้นที่ปลอดภัยบนโต๊ะเจรจา*. สืบค้นจาก : <http://prachatai.com/journal/2015/11/62633>.
- ประชาไท. (2558). *เปิดหลักสูตร คนพุทธ-จีนชายแดนใต้เรียนรู้กระบวนการสันติภาพ*. (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <https://www.prachatai.org/journal/2015/11/62395> (30 ธันวาคม 2558)
- ประชาไท. (2558). *รัฐยึดมติ UN ร่างนโยบายให้ผู้หญิงร่วมสร้างสันติภาพ เริ่มที่ชายแดนใต้*. (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <https://prachatai.com/journal/2015/11/62427> (6 กรกฎาคม 2560)
- ประเวศ วะสี. (2554). *บนเส้นทางชีวิต*. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- ปานกมล พิสิฐอรธกุล. (2545). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนในการจัดการมูลฝอยชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนปริกตก เทศบาล ตำบลปริก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา*. สืบค้นจาก : http://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2553/2349/9/242748_ch5.pdf
- ปานศิริ พูนผล และ ทิพวรรณ พรมลาย. (2560). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการตลาดของผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP (ระดับ 1-5 ดาว) ในจังหวัดขอนแก่น*. สืบค้นจาก : <http://www.casjournal.cas.ac.th/admin/filedocuments/1515636632-BE065.pdf>.
- ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล, และสุภาพ ฉัตรภรณ์. (2555). *การออกแบบการวิจัย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต. (2542). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Handson, Rick and Mendius, Richard. (2009). *Buddha's Brain*. Oakland : New Harbinger.
- พุทธทาสภิกขุ. (2559). *เข่นนั้นเอง*. กรุงเทพฯ : พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พัชรี หล้าแหล่ง. (2555). *แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มสหกรณ์ผู้ปลูกกาแฟจังหวัดชุมพร จำกัด*. สืบค้นจาก : <https://tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/28159>.
- เพอร์รี่ ลอรา. Laura. (2550). *ทวงสิทธิ์...ทวงถามความยุติธรรม...คู่มือผู้หญิงปกป้องสิทธิมนุษยชน*. (อัญชญา สุวรรณานันท์ และไพศาล ลิขิตปรีชากุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- ไพศาล วิสาโล. (2550). *สร้างสันติด้วยมือเรา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี (ศพส.) มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพศาล วิสาโล. (2551). *เบิกบานกลางคลื่นลม*. กรุงเทพฯ : สยาม.
- พาริตา ปันจอร์. (2557). *องค์กรประชาสังคมมินดาเนากับกระบวนการเจรจาสันติภาพ*. สืบค้นจาก : <http://www.deepsouthwatch.org/node/6069>.
- เพาซ์ เฉมเริะ. (2559). *สันติภาพในหมอกควัน*. สงขลา : นำผล.
- ภาวีดา รักสัตย์. (2557). *วิถีชีวิตของสตรีในหมู่บ้านแม่หม้ายที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้*. สืบค้นจาก : [http://mis.cola.kku.ac.th/files/gs28_attachment_files/files/1744/บทความ\(HMOC-17-ภาวีดา_รักสัตย์\).pdf?1410854996](http://mis.cola.kku.ac.th/files/gs28_attachment_files/files/1744/บทความ(HMOC-17-ภาวีดา_รักสัตย์).pdf?1410854996)
- ภูวเดช อินทวงศ์. (2558). *ปริศนาชายแดนใต้สู่ทางออกที่ยั่งยืนได้จริงหรือ?*. กรุงเทพฯ : สมาร์ทอินเทอร์เน็ตคอมมิวนิเคชัน.
- มณี อภานันท์กุล, รุจา ภูไพบูลย์และกฤษมา คุววัฒนสัมฤทธิ์. (2558). *การวิเคราะห์และบูรณาการดัชนีชี้วัดสุขภาพพอเพียงกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นจาก : <file:///C:/Users/PC%20HP/Downloads/34679-Article%20Text-80259-1-10-20150623.pdf>.
- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (2557). *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย ครั้งที่ 7. นครศรีธรรมราช: กรีนโซนอินเตอร์ 2001.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2545). สันติศึกษาหน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ: ประชาชน.*
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการสอนบทที่ 4 การวิจัยทางสังคม*. สืบค้นจาก : <http://ilc2.swu.ac.th/Portals/127/Documents/swu251/บทที่4.pdf>.
- เมธัส อนุวัตรอุดม. (2556). *กระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้*. [เอกเผยแพร่]. สืบค้นจาก : http://www.cscd.psu.ac.th/files/file_pr/peaceprocess_mathus.pdf.
- แม็กคาร์โก, ดันแคน. (2555). *ฉีกแผ่นดิน อิสลามและปัญหาความชอบธรรมในภาคใต้ ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

- โฆลนาร์, แอนเดรีย เค, และคณะ. (2557). *บทเรียนสันติภาพ*. ปัตตานี : โครงการจัดพิมพ์ดีพบุ๊กส์(deepbooks) ศูนย์เฝ้าระวังภาคใต้.
- มูฮำหมัด ดือราแม, และนุรยา เก็บบุญเกิด. (2556). *เรียนรู้จาก 20 คำถาม ‘การพูดคุยสันติภาพ’ อ่านคำตอบจากทีมร่วมโต๊ะ*. สืบค้นจาก : www.prachatai.com/journal/2013/09/48968.
- มูลนิธิผู้หญิง. (2556). *‘ผู้หญิง’เสนอตัวดับไฟใต้ วอนรัฐใส่ใจมุมวัฒนธรรม*. สืบค้นจาก : <http://womenthai.org/?p=326>.
- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง. (2553). *มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ หลักการและจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการดำเนินโครงการที่จังหวัดอาเจะห์ คือ การช่วยคนอาเจะห์ให้ช่วยคนอาเจะห์เอง*. สืบค้นจาก : <http://www.tsdf.or.th/th/international-project/10417-จังหวัดอาเจะห์-สาธารณรัฐอินโดนีเซีย/จังหวัดอาเจะห์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย>.
- มูฮำหมัดอิลยาส หย้าปริง. (2554). *การตีความสันติภาพใหม่: ตำนานกุมาแอลสะปันยัง อุลามาฮ์สายจารีตในสังคมปาตานีสันติภาพใหม่*. ภูเก็ต. *วารสารวิชาการด้านเอเชียศึกษา, กองทุนรือบายาต และหน่วยวิจัยภูมิภาคศึกษา สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 113-145.
- ยาสมิน ซัตตารี. (2556). *บทบาทของผู้หญิงต่อกระบวนการสันติภาพและการแก้ไขความขัดแย้ง*. สืบค้นจาก : <http://www.deepsouthwatch.org/node/4552>.
- ยูเอ็น วูเม็น. (2556). *สรุปฐานข้อมูลเครือข่ายโครงการเครือข่ายผู้นำสตรีเพื่อสันติสุขในพื้นที่ภาคใต้*. (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://www.pataniforum.com/admin/jquery/ckfinder/userfiles/files/ฐานข้อมูลสตรีเครือข่าย%20ปรับปรุง%2057.pdf>.
- รอซีเดาะห์ ปูชู และ ปกรณ์ พิงเนตร. บรรณาธิการ. (2558). *วานีตา ผู้หญิงกึ่งโลก*. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนาเพื่อขยายเครือข่ายบริการภายในชุมชนอย่างยั่งยืนสำหรับผู้หญิงและเด็กที่ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบและความรุนแรงในจังหวัดชายแดนใต้.
- รอมฎอน ปันจอร์. (2551). ฮาร์บีน บังชากูนักศึกษามลายู ใน “สนามความขัดแย้ง”. *วารสาร DeepSouth เรียนรู้และเข้าใจชายแดนใต้: สงครามความรู้สึก ปม-ลึก-ไฟใต้*, 170-191.
- รุ่ง แก้วแดง. (2558). *สงครามและสันติสุข@ชายแดนใต้*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้. (2558). *รัฐร่างนโยบายให้ผู้หญิงร่วมสร้างสันติภาพ เผยบนโต๊ะเจรจา 31 ครั้ง ผู้หญิงมีส่วนร่วมน้อย*. สืบค้นจาก : <http://www.deepsouthwatch.org/dsj/7778>.
- เลขา เกลียงเกลา. (2550). *หญิงเหล็กแห่งบ้านหรั่ง ต.มะกรูด อ.โคกโพธิ์ ใจสู้เพื่อพัฒนาบ้านเกิดให้เข้มแข็ง*. สืบค้นจาก : http://wbns.oas.psu.ac.th/shownews.php?news_id=51934.
- เลขา เกลียงเกลา. (2558). *CSO ชายแดนใต้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับตัวแทนธนาคารโลก*. สืบค้นจาก : <http://www.fatonionline.com/index.php/news/detail/2517>.
- เลเดอรัค, จอห์น พอล, และเลเดอรัค, แองเจลา จิลล์. (2559). *เมื่อเลือดและกระดูกไทยให้*. (โคทม อาริยา และคณะ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิง.

- วารุ เฟ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วรรณดี สุทธิธนกร. (2556). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.
- วัชร ปุชยะนาวิน. (2557). *ผลวิเคราะห์อุตสาหกรรมไทยมันใจศักยภาพแข่งขันรับ AEC*.
สืบค้นจาก : http://www.tpa.or.th/tpanews/upload/mag_content/76/ContentFile1502.pdf
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2546). *การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร*.
สืบค้นจาก : <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:BDRTAoe3cEJ:suthep.crru.ac.th/mgnt37.doc+&cd=2&hl=th&ct=clnk&gl=th>.
- วัลลภา เขยบัวแก้ว. (2560). *กรอบแนวคิดคุณภาพชีวิต*.
สืบค้นจาก : www2.tsu.ac.th/org/lic/uploads/images/life.docx.
- วิมลพรรณ ปิตรวัชชัย. (2550). *เมื่อฟ้าหม่น เจดีย์หัก ที่ปีกขี้เฒ่า*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- วิวรรณ ธาธาภิรัฐโชติ. (2557). *Man Money Material Management*.
สืบค้นจาก : <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/573508>.
- วีระศักดิ์ จงสูวิวัฒน์วงศ์, Boegli, Louisa Chan และสุภัทร ฮาสุวรรณกิจ. (2558). *เยียวยาในไฟใต้*. ม.ป.พ.
- แวลีเมาะ ปูชู. (2554). *เพชรดาว โต๊ะมีนา : เจาะลึกสถิติ "ฆ่าตัวตาย" ที่ชายแดนใต้*.
สืบค้นจาก : <http://isranews.org/south-news/special-talk/item/4333-เพชรดาว-โต๊ะมีนา-เจาะลึกสถิติ-ฆ่าตัวตาย-ที่ชายแดนใต้.html?pop=1&tmpl=component&print=1>.
- แวลีเมาะ ปูชู. (2559). *สันติภาพจากนอกโต๊ะเจรจา และพลังอันแรงกล้าของผู้หญิงยุติความรุนแรง*.
สืบค้นจาก : <http://isranews.org/south-news/Academic-arena/67-เรื่องเด่น-ภาคใต้/17941-ทูตฟินแลนด์-สันติภาพจากนอก>.
- ไวท์, วิลเลียม ฟุท. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัยสังคมจากประสบการณ์จริง*. แปลจากเรื่อง Modern Methods in Social Research. โดย มงคลเลิศ ด่านธานินทร์, ผู้แปล. กรุงเทพฯ: แมคกรอ-ฮิล.
- ศรีมงคล เทพรณู. (2555). *สันติภาพศึกษา*. สืบค้นจาก : <http://www.bsru.ac.th/identity/archives/2654>.
- ศรีศักดิ์ วัลลโกลดม. (2548). “*ความล้มเหลวของการปกครองท้องถิ่นกับปัญหาสามจังหวัดภาคใต้*” ในหนังสือ *ยึดมั่นในหลักการสมานฉันท์*. กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ท เพรส.
- ศรีสมภาพ จิตรภิรมย์ศรี. (2560). *ความขัดแย้งชายแดนใต้ในรอบ 13 ปี : ความซับซ้อนของสนาม ความรุนแรงและพลังของบทสนทนาสันติภาพปาตานี*. สืบค้นจาก : <https://deepsouthwatch.org/th/node/11053>.
- ศรีเพ็ญ สุภาพทยากุล. (2542). *มนุษย์กับสันติภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต, เฉลิมพล แจ่มจันทร์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์และจรัมพร โห้ถ้อยอง. (2557). *คุณภาพชีวิตการทำงาน และความสุข*. สืบค้นจาก : <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/ipsrbeta/FileUpload/PDF/425-Quality-of-Life.pdf>.
- ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า. (2548). *ศัพท์บัญญัติเกี่ยวกับการแก้ปัญหาและความขัดแย้ง*. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์.

- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2551). *ณ ได้ งานวิจัยจากชุมชนชายแดนใต้สู่นโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: แพลน พรินต์ติ้ง.
- ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). *ชุมชนในสถานการณ์ความขัดแย้ง : พลวัตและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สามลดา.
- ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้. (2560). *ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ [PEACE SURVEY] ครั้งที่ 3 (บทสรุปสำหรับผู้บริหาร)*. สืบค้นจาก : <https://www.deepsouthwatch.org/node/11324>.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). *ผลการสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้ PEACE SURVEY ครั้งที่ 2 กรกฎาคม-สิงหาคม 2559*. กรุงเทพฯ : แก่นจันทร์.
- สถาบันสันติศึกษา. (2556). *หนังสือฐานข้อมูลด้านผู้หญิงในสามจังหวัดชายแดนใต้*. ม.ป.ท
- สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้. (2558). *การประเมินสถานการณ์ของผู้ชายและเยาวชนชายในพื้นที่ขัดแย้งชายแดนภาคใต้ของไทย*. ปัตตานี : ม.ป.ท.
- สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา. (2560). *ผลการคัดเลือก "ผู้หญิงเก่ง ปี 2560"*. สืบค้นจาก : <http://2559.gdrif.org/articles/category/ผู้หญิงเก่ง>.
- สถานีวิทยุ ม.อ.ปัตตานี. (2557). *เครือข่ายชาวไทยพุทธสนับสนุนสันติภาพชายแดนใต้ พร้อมขับเคลื่อนกระบวนการ สันติภาพชายแดนใต้ แนะนำคนไทยพุทธเรียนรู้ศึกษา "ร่วมออกแบบบ้านของตนเอง" มีความรักความสามัคคี*. สืบค้นจาก : <http://www.psu10725.com/joomla/index.php?option=comcontent&view=article&id=554%3A-2557-10- &catid=36%3A2011-06-18-10-5439&Itemid=71>.
- สถานีวิทยุ ม.อ.ปัตตานี. (2559). *องค์กรสตรีชี้ผู้หญิงเป็นหุ้นส่วนสำคัญในการสร้างสันติภาพชุมชน "สันติภาพกินได้" ยกปัญหาชายแดนใต้เป็นวาระแห่งชาติ เกิดเหตุคนร้ายใช้อาวุธปืนยิงสตรีที่ทุ่งยางแดง*. สืบค้นจาก : <http://psu10725.com/2558/?p=1950>.
- สรณีย์ สายศร. (2560). *ดอกบัวในเปลวเพลิง: แนวทางการสร้างสันติภาพท่ามกลางเปลวสงครามของติช นัท ฮันท์ ภิกษุเซนแห่งเวียดนาม*. *วารสารมนุษยศาสตร์*, (24), 80-111.
- สไคโรเดอร์. (2561). *"วาระปัตตานี 61" ประชาชนอยู่ดีกินดี นอกเมืองตานี เน้นสร้างคุณภาพชีวิตเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน*. สืบค้นจาก : <http://www.chaidantai.com/?p=8247>.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2554). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์
- สุพิชฌาย์ รัตนะ. (2555). *9 ปีไฟใต้ฝันร้ายเศรษฐกิจชายแดนใต้*. สืบค้นจาก : <http://www.komchadluek.net/detail/20120915/140061/9ปีไฟใต้ฝันร้ายเศรษฐกิจชายแดน.html>.
- สุภาภรณ์ พันธ์สนาชี, และคณะ. (2557). *สรุปสถิติเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ประจำปี 2557 : ปีที่มีจำนวนเหตุการณ์น้อยที่สุดในรอบ 11 ปี*. สืบค้นจาก : <http://www.deepsouthwatch.org/node/6596>.

สุวรา แก้วนัย. (2557). การวัดสันติภาพ (1): ปูพื้นฐานสร้างความเข้าใจ.

สืบค้นจาก : <http://www.deepsouthwatch.org/node/6418>.

สุวรา แก้วนัย. (2560). เหตุการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้/ปาตานี ปี 2559: จังหวะในการเปลี่ยนผ่านจากการต่อสู้ด้วย “อาวุธ” สู่นวทาง “สันติวิธี”.

สืบค้นจาก : <https://deepsouthwatch.org/th/node/10037>.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานฐานข้อมูลและตัวชี้วัด ภาวะสังคม. (2558). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย.

สืบค้นจาก : http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6363.

สำนักงานจังหวัดปัตตานี. (2561). บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี 2559.

สืบค้นจาก : <http://www.pattani.go.th/index2.html>.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, องค์การยูนิเซฟ, กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพและสำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ. (2556). การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ.2555. ม.ป.ท.

สำราญ จูช่วย. (2554). การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม.

สืบค้นจาก : www.rpu.ac.th/Library_web/doc/RC_RR/2554_GenEd_Text_Samran.pdf.

เสาวรส ปลื้มใจ และอุทิศ สังขรัตน์. (2559). ผู้หญิงกับการสร้างสันติภาพชายแดนใต้.

สืบค้นจาก : <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cad=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi8lPfs1fHaAhUmSo8KHZOmBQYQFggI1MAA&url=https%3A%2F%2Fwww.tcithaijo.org%2Findex.php%2FHUSOTSU%2Farticle%2Fview%2F43627%2F36060&usq=AOvVaw3rYQAKY5cmqE0ZByfr64Kg>.

ศิริพร สโรคราเนค, และวรัญญา เกื้อนุ่น. (2550). ชนชั้นชายขอบ เพศสภาพ และภัยพิบัติกรณีสีนามักับผลกระทบต่อผู้หญิง. กรุงเทพฯ : สามลดา.

ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2557). กลยุทธ์รับมือภาวะขาดแคลนแรงงาน.

สืบค้นจาก : <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/619056>.

ศุภณีย์เผ่าระวีสถานการณภาคใต้. (2558). สรุปสถิติเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างวันที่ 1-30 กันยายน 2558. สืบค้นจาก : <http://www.deepsouthwatch.org/blog/1330>.

อคิน รพีพัฒน์, ชยันต์ วรรณระภูติ, อมรา พงศาพิชญ์, สุภางค์ จันทวานิช, และฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2553). คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. ขอนแก่น : หจก.ขอนแก่นการพิมพ์.

องค์ทะลามะที่ 14. (2543). คู่มือแห่งปัญญา.(ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ชาญเสน, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2558). ผู้หญิงกับการสร้างสันติภาพชายแดนใต้. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 225-244.

อมารสี อัมพันศิริรัตน์. (2557). *มโนทัศน์ของการวิจัยเชิงคุณภาพ*.

สืบค้นจาก : <https://www.tci-thaijo.org/index.php/scnet/article/viewFile/52596/43654>

อรรณน น้อยวัฒน์. (2555). *สุขภาพกับคุณภาพชีวิต*.

สืบค้นจาก : http://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/book55_3/pbhealth.html.

อับลอรอนิง สือแต, อูสมาน สารี, สามารถ ทองเผื่อ, โชคชัย วงษ์ธานี, และกามารุดดิน อีสายะ. (2551).

มทกรรมสันติวิธีเพื่อสันติภาพ. ปัตตานี : ปัตตานีการช่าง.

อาทิตย์ ทองอินทร์. (2559). “พื้นที่ปลอดภัย” ในปาตานี/จังหวัดชายแดนภาคใต้.

สืบค้นจาก : http://www.pataniforum.com/admin/jquery/ckfinder/userfiles/files/พื้นที่ปลอดภัยในปาตานี - จขต_ปกและเนื้อหา.pdf.

เอกรินทร์ ต่วนศิริ. (2556). เครือข่ายประชาสังคมชายแดนใต้ ท่ามกลางความรุนแรง. *รัฐสมิแล*, 34(4),45-56.

เอเอสทีวี. (2556). ชัยชนะของ “ชาวจะนะ” โปรดอย่าลืม “นช.ทักษิณ” โปรดอย่าลืม “แจ๊ต-คำรณวิทย์”.

สืบค้นจาก : <http://www.manager.co.th/AstvWeekend/ViewNews.aspx?NewsID=9560000007355>.

เอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์. (2556). *สองสตรีตัวอย่างชาวอัมพกันและพม่า คว่ำรางวัล “แมกไซไซ” ปีนี้*.

สืบค้นจาก : <http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9560000090996>.

เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์. (2558). *ปัตตานีลงนามโครงการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน*.

สืบค้นจาก : <http://www.manager.co.th/home/ViewNews.aspx?NewsID=9580000001330>.

อรุณ, คานธี. (2548). *กัสตูบา*. (อนิตรา พวงสุวรรณ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : สามลดา.

ฮอล, ดี.จี.อี. (2557). *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, วรณยูพา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา,

ผู้แปล). กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ฮาฟิสสา สาละ. (2553). *ผู้หญิงมุสลิมท่ามกลางความขัดแย้ง : การเปลี่ยนผ่านจากเหยื่อสู่ผู้ขับเคลื่อนงาน*

สันติภาพ. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

Auma, WuorLilian. (2007). *The Role of Women in Peace Building: a Case Study of Molo Division in NakuruDistric*. Retrieved from : http://erepository.uonbi.ac.ke/bitstream/handle/11295/20798/Owuor%20_The%20Role%20Of%20Women%20In%20Peace%20Building%20A%20Case%20Study%0Of%20Molo%20Division%20In%20Nakuru%20District.pdf?sequence=3

BBC. (2559). *เผย 12 ปี มีผู้หญิงเสียชีวิตจากเหตุไม่สงบภาคใต้กว่า 500 คน*.

สืบค้นจาก : <https://www.bbc.com/thai/thailand-38135638>.

Chedelin, Sandri I. and Eliatamby, Maneshka.(2011). *Women Waging War and Peace*. United States of America: Newgen Imaging Systems.

Eubios Ethics Institute. (2005). *A Cross-Cultural Introduction to Bioethics*.

https://www.google.com/url?q=http://www.unescobkk.org/fileadmin/user_upload/shs/BEfiles/Betbk2G.doc&sa=U&ved=0ahUKEWjX5b6t0I3VahXMxbwKHR1TAQwQFggHMAE&client=internal-uds-se&usg=AFQjCNHZG7W9OosgZpkjM_xztIXZf3kfag

Fredline AO M'Cormack-Hale. (2012). *Gender, Peace and security*. Hampshire: Hobbs the Printers.

Galtung, Johan. (1996). *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, development and Civilization*. London: SAGE Publications.

Haessly, Jacqueline. (2011). *Peacemaking: Family Activities for Justice and Peace, Vol.*

1. https://books.google.co.th/books?id=efVBAwAAQBAJ&pg=PA61&lpg=PA61&dq=Peace+Making+quality+of+life&source=bl&ots=LKvu3gxZrp&sig=HT5Z6jl8UZ6M0qWBnCHT5jfnLQ&hl=en&sa=X&ved=0ahUKEWjYr5_DqfvMAhUGrY8KHeaAA_sQ6AEIMjAC#v=onepage&q&f=false. (accessed July 25, 2016)

Molnar, A. K. (2010). Women's Agency in the Malay Muslim communities of Southern Thailand. In Pranee Liamputtong, *Thailand Today: Political and Social Perspectives*. Timor: Routledge.

Ramsbotham, Oliver Woodhouse, Tom and Miall, Hugh. (2012). *Contemporary Conflict Resolution*. USA: Polity Press.

Schirch and Sewak. (2005). *Women: Using the Gender Lens*. 97-116. In People Building.

Tavakolian, Newsha. (2015). *Fight for Their Rights Time*. 185(13), 18-25.

ThaiNGO.org. (2558). เปิดสถิติความรุนแรงชายแดนใต้มีหญิงหม้ายกว่า 3 พันราย เด็กกำพร้ากว่า 5 พันคน. (ออนไลน์) แหล่งข้อมูลที่สืบค้น: <http://thaingo.org/thaingo/node/1949>. (14 เมษายน 2558).

Thai PBS News. (2558). “หะยีสะมะแอ ท่าน้ำ” ยันถก “มารา ปาตานี” ถูกตัว-คาดลดขัดแย้งพร้อมหนุนรัฐสร้างสันติภาพชายแดนใต้. (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://news58.thaipbs.or.th/content/“หะยีสะมะแอ-ท่าน้ำ”-ยันถก-มารา-ปาตานี-ถูกตัว-คาดลดขัดแย้ง-พร้อมหนุนรัฐสร้างสันติภาพชายแดนใต้>. (14 เมษายน 2558).

UN Women.(2554). *Women's Participation in Peace Negotiations: Connections between Presence and Influence*. (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://www.unwomen.org/~media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2012/10/wpssourcebook-03a-womenpeacenegotiations-en.pdf>.

Voice TV. (2558). โป๊ปฟรานซิสตรัสสนับสนุนสิทธิผู้หญิงวันสตรีสากล. Voice TV. (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://news.voicetv.co.th/world/176658.html>. (12 มีนาคม 2558)